

Gdzie diabeł (tasmański) mówi dobranoc

Wizerunek Australii w literaturze polskiej

*Pamięci Profesora Adama Jamrozika –
znakomitego uczonego, wspaniałego
przyjaciela, nieocenionego przewodni-
ka po wielu australijskich ścieżkach...*

NR 3145

Magdalena Bąk

Gdzie diabeł (tasmański) mówi dobranoc

Wizerunek Australii w literaturze polskiej

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Maciej Szargot

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I	
Polak – Kalop dwa bratanki. Australia Wojciecha Gutkowskiego	15
Rozdział II	
Gorączka złota	33
Kopalnie	38
Rewolucja	45
Krajowcy	59
Rozdział III	
Słówko o kobietach, czyli australijskie opowiadania Sygurda Wiśniowskiego	73
Rozdział IV	
Wylądowaliśmy w Australii	95
Kobieta	96
Mężczyzna	108
Dziecko	119
Rozdział V	
Australia we współczesnej literaturze podróżniczej	127
Australia przede wszystkim	127
W kłapkach przez pustynię	143
Ci wspaniali mężczyźni w ich szalejących maszynach	164
Niewidzialni mieszkańcy Nicości	176

Australia – „przez wieki idąca powieść”	195
Bibliografia	199
Bibliografia podmiotowa	199
Bibliografia przedmiotowa	201
Indeks osobowy	205
Summary	209
Résumé	211

Wstęp

Australia wydaje się krajem odległym i egzotycznym, a w Polsce ciągle jeszcze stosunkowo mało znanym. Wiesław Olszewski we wstępie do swojej *Historii Australii* pisał: „Pozyskanie realnej wiedzy o przeszłości i teraźniejszości tego kraju było w Polsce bardzo trudne. Niewiele w tym zresztą zdrożności, gdyż głębia wyobrażeń o Australii w innych krajach Europy, może poza Wielką Brytanią, była nader zbliżona”¹. W opublikowanej w 1962 roku pracy na temat literackiego wizerunku Australii szwedzkiego autora Stena Bodvara Liljegrena pada znaczące pytanie: „Czy ten kontynent jest wciąż zbyt daleko?”². Odpowiedź, jakiej badacz udziela, brzmi wprawdzie bardzo optymistycznie: „Australia nie jest już krajem »tam na dole«, jest tuż obok”³, ale w powszechnym odczuciu zarówno Europejczyków, jak i Polaków owo „tuż obok” ma dość „odległy” charakter.

Tematyka australijska nie należy do tych najczęściej podejmowanych w polskiej literaturze, pojawia się jednak regularnie na kartach rodzimych utworów należących zarówno do literatury pięknej, jak i wspomnieniowej, reportażowej czy podróżniczej. Dozorca się też wielu interesujących ujęć, dostarczających ciekawe-

---

¹ W. OLSZEWSKI: *Historia Australii*. Wrocław 1997, s. 5.

² S.B. LILJEGREN: *Aspects of Australia in contemporary literature*. Lund 1962, s. 51. Jeśli nie zaznaczono inaczej, tłumaczenie własne.

³ *Ibidem*, s. 52.

go materiału do analizy. Celem niniejszej książki jest omówienie reprezentujących różne typy piśmiennictwa wybranych dzieł, w których Australia zaznaczyła w ciekawy sposób swoją obecność.

Nie ulega wątpliwości, że Australia to kontynent wyjątkowy, fascynujący swoją przyrodniczą i kulturową odmiennością. Już sama próba „bezzstronnego” opisu musi rodzić poważne trudności, bo wobec fenomenów zaskakujących swą innością, wobec bogactwa elementów domagających się prezentacji, wreszcie wobec różnorodności krajobrazów i zjawisk społecznych każdy z „opisujących” przyjmuje inną strategię porządkującą, skutkującą skonstruowaniem innego wizerunku „kraju w dole globusa”. Jak słusznie zauważył Tadeusz Zimecki: „»Trzeba znaleźć się samemu w jakimś obcym kraju, aby się przekonać, że nikt nigdy nie powiedział o nim prawdy«. To Irwin Shaw. Święte słowa. Choćbyś przeczytał tysiąc książek o Australii – nic o niej nie wiesz. I ja się naczytałem. Zobaczyłem dopiero, gdy wyruszyłem. Innej rady nie ma. Było tu przede mną kilku. Żaden nie łągał. Po prostu każdy widział inaczej”⁴.

Sytuacja komplikuje się jeszcze bardziej, kiedy celem piszącego jest świadoma kreacja, stworzenie obrazu Australii z powszechnie znanych i powtarzających się w różnych ujęciach elementów, ale nadanie im piętna szczególnego. Ta „stwarzana” na potrzeby konkretnych utworów Australia przydatna jest do różnych celów, a jej „powoływaniu” do istnienia służą rozmaite strategie autorskie.

W swojej książce chciałabym się przyjrzeć temu, jak poszczególni autorzy w obrębie różnych rodzajów i gatunków literackich konstruują „swoje” wizerunki „kraju w dole globusa” i czemu te kreacje mają służyć. Mimo że – jak już wspomniałam – Australia nie zrobiła w literaturze polskiej oszałamiającej kariery, uwzględnienie wszystkich utworów, w których interesująca mnie tematyka została poruszona, wymagałoby utworzenia bardzo obszernej monografii. Moje zamierzenie ma nieco skromniejszy charakter: chciałabym na wybranych przykładach pokazać najbardziej charakterystyczne i najciekawsze sposoby ujęcia tematyki australijskiej w utworach autorów polskich. Zasada, którą się kierowałam, dokonując wybo-

---

⁴ T. ZIMECKI: *Australia kusząca obietnicą*. Warszawa 1976, s. 85.

ru tekstów, uwzględniała dwa podstawowe kryteria: czas powstania dzieła i charakterystyczny, inny niż w pozostałych przywołanych ujęciach, sposób prezentacji Australii. Celem proponowanego tu zestawienia miało być bowiem podkreślenie faktu, że australijska tematyka jest obecna w literaturze polskiej nieprzerwanie od schyłku oświecenia do dziś, a także pokazanie, jak różne wizerunki tego kontynentu mogą się wyłonić z tekstów, których autorzy w celu jego scharakteryzowania wykorzystują bardzo podobne elementy. Aby uniknąć monotonii, starałam się nie uwzględniać utworów bardzo do siebie podobnych czy proponujących analogiczne ujęcia. Z tego samego powodu z dorobku autorów, którzy poświęcili Australii więcej niż jedno dzieło, starałam się wybierać przykłady najciekawsze, najbardziej charakterystyczne lub najmniej znane. Z poszczególnych decyzji dotyczących selekcji tekstów przyjdzie mi jeszcze niejednokrotnie szczegółowo się tłumaczyć w przypisach do kolejnych rozdziałów.

Już na wstępie jednak wspomnieć należy o kilku „wielkich nieobecnych” tej monografii. Przede wszystkim o Alfredzie Szklarskim i jego *Tomku w krainie kangurów*. Pierwsza część przygód młodego Wilmowskiego była dla kilku przynajmniej pokoleń młodzieży podstawowym źródłem wiedzy o „kraju w dole globusa”⁵ i z tego powodu należy się książce szczególne miejsce wśród naszych literackich „australianów”. Nie zdecydowałam się jednak ująć tej pozycji w prezentowanym tu wyborze, ponieważ wizerunek Australii w powieści Szklarskiego sprowadza się właściwie do wyliczenia w atrakcyjnej, przygodowej formie encyklopedycznych informacji na temat specyfiki odległego kontynentu⁶. Tego rodzaju przedstawienie Australii, choć dla młodego czytelnika bez wątpie-

---

⁵ A była to młodzież tęskniąca za „nieskrępowaną, egzotyczną przygodą, w kraju za żelazną kurtyną, z którego nie można było, choćby na gapę, wyruszyć w szeroki świat” (K. KŁOSIŃSKI: *Egzotyzm po polsku*. „Śląsk” 1997, nr 7, s. 47), co Szklarski wykorzystał, budując sytuację Tomka w analogiczny sposób i umiejscawiając akcje w roku 1902, w czasach rosyjskiej niewoli.

⁶ Dla porządku odnotować trzeba, że autor odwołuje się także do rodzimej literatury pamiętnikarskiej, prezentującej ciekawe (omawiane również w tej książce) ujęcia australijskiej tematyki – do wspomnień Seweryna Korzelińskiego i Sy-

nia kształcące⁷, opiera się jednak interpretacji podporządkowanej wymienionym na początku założeniom.

Faktem powszechnie znanym jest australijska eskapada Witkacego, który towarzyszył przyjacielowi, Bronisławowi Malinowskiemu, w jego podróży i brał wraz z nim udział w kongresie naukowym⁸. Wyprawa ta, przedsięwzięta w dużej mierze dla poprawy nastroju Witkacego (znajdującego się w depresji po śmierci Jadwigi Janczewskiej)⁹, okazała się całkowitym fiaskiem. Rozczarowanie pisarza pogłębiły wiadomości o wybuchu wojny w Europie. W jednym z listów do rodziców Witkiewicz pisał:

Cała ta podróż w ogóle sensu żadnego nie ma. Jestem niespokojny o Mamę. Co się tam teraz dzieje? [...]

Bezsens tej podróży okropny. Bronio jest coraz bardziej obcy dla mnie. Oglądanie roślinek australijskich, kiedy tam wypadki tak straszne, żadnego sensu nie ma. Wobec takich rzeczy życie nabiera większego sensu. Wstrzymuję się z dalszym opisem Australii¹⁰.

---

gurda Wiśniowskiego. Por. A. SZKLARSKI: *Tomek w krainie kangurów*. Katowice 1966, s. 91–94.

⁷ Zdarzają się przypisy o zbyt ogólnym charakterze, aby mogły dać czytelnikowi wyobrażenie o prezentowanym zjawisku. Na przykład przytoczyć można treść przypisu poświęconego pałance australijskiej (czy raczej wędrownej): „zwierzątko futerkowe (*Pseudochirus peregrinus*) zamieszkuje południowo-wschodnią Australię” (ibidem, s. 224). Trudno na podstawie tej definicji wyobrazić sobie wygląd zwierzątka, ale nazwa – zwłaszcza w języku łacińskim – umożliwia osobom zainteresowanym dalsze poszukiwania. Niektóre komentarze mogą być natomiast mylące. Określenie wombata jako „podobnego do naszych świstaków” (ibidem, s. 231) musi wywołać u czytelników błędne wyobrażenia na temat powierzchowności tego zwierzęcia. Niezależnie jednak od tego typu zastrzeżeń, zauważyć trzeba, że warstwa informacyjna książki jest bogata i na pewno służyła przekazaniu młodemu odbiorcy ważnych wiadomości na temat Australii.

⁸ Por. M. CYRAN: *Taka przyjaźń się nie zdarza. Stanisław Ignacy Witkiewicz – Bronisław Kacper Malinowski*. „Język Polski w Liceum” 2011/2012, nr 3, s. 29.

⁹ Ibidem, s. 27.

¹⁰ S.I. WITKIEWICZ: *Listy do Bronisława Malinowskiego*. Wstęp E.C. MARTINEK. Przyg. do druku T. JODELKA-BURZECKI. Warszawa 1981, s. 79–80.

Nie zmienia to jednak faktu, że pobyt w Australii musiał zrobić na Witkacym wrażenie. Chyba nawet większe niż na Malinowskim, gdyż, jak zauważa Lech Paszkowski: „Być może, że Witkiewicz ze swą wrażliwą naturą odczuł bardziej ten »tropikalno-australijski« koloryt, skoro jeden akt jednej ze swoich sztuk teatralnych osadził w Kalgoorlie”¹¹. Chodzi, oczywiście, o *Metafizykę dwugłowego ciełęcia*, jedną z trzech sztuk Witkacego zawierających ewidentne reminiscencje jego egzotycznej eskapady¹². Spośród tych „tropikalnych” dramatów *Metafizyka* zasługuje na miano najbardziej „australijskiego”, gdyż tam właśnie pojawia się najwięcej australijskich elementów. Sens analizowania ich w kontekście sposobu, w jaki konstruuje tu Witkacy wizerunek „kraju w dole globusa”, wydaje się jednak wątpliwy. W świetle deklaracji pisarza dotyczących formalnego piękna, do którego zmierzał on w swojej twórczości, usytuowanie akcji akurat w przestrzeni australijskiej nie powinno być chyba rozpatrywane przez odniesienia do owych pozatekstowych jakości. Jak deklaruje autor we wstępie do *Metafizyki*:

Nie twierdzimy bynajmniej, że „bujdowatość” jest koniecznym elementem Czystej Formy w teatrze. Ale może z tych „bujd” narodzi się wreszcie inny teatr, w którym przestanie nas gnębić płaska farsa, tendencja, psychologiczna prawda, społeczeństwo, historia i inne życiowe specjały. Po co chodzić do teatru, w którym znaleźć można tylko to samo ohydne, pospolite, marne, stadowe życie, w którym, zdaje się, dość już się taplamy w każdy dzień powszedni. Cokolwiek dzieje się na scenie, człowiek powinien znajdować się nie tam, gdzie to się faktycznie dzieje: nie w saloniku, nie w pustyni, nie w tropikach, tylko w świecie formalnego piękna, oderwanego od rzeczywistości jako takiej, będącej tylko środkiem

---

¹¹ L. PASZKOWSKI: *Malinowski i Witkacy w Australii*. W: *Zielona zima. Antologia poezji i prozy polskiej w Australii*. Wybór i oprac. L. AMBER. Lublin 1997, s. 323.

¹² Dwie pozostałe to *Mister Price* czyli *Bzik Tropikalny* oraz *Bezimiennie dzieło – cztery akty dość przykrego koszmaru* („poświęcone Bronisławowi Malinowskiemu”).

nadawania napięć dynamicznych w formalnych konstrukcjach¹³.

Australijska inspiracja jest tutaj zatem jedynie „środkiem nadawania napięć dynamicznych w formalnych konstrukcjach”, a taka jej „funkcja” nie do końca mieści się w kręgu interesujących mnie w tej książce tematów.

Wśród ważnych i znanych polskich pisarzy, którzy dotarli do australijskich brzegów, wymienia się także zazwyczaj Josepha Conrada. Pisarz ten odwiedził kilka australijskich portów, a wspomnienia z tego pobytu zawarł w postaci różnego rodzaju aluzji w kilku swoich utworach. Dziełem Conrada najwyraźniej nawiązującym do tego właśnie miejsca na ziemi jest *Zwierciadło mórz*. Jeśli nie decyduję się na włączenie go do prowadzonych w tej książce analiz, to czynię tak z dwóch powodów. Po pierwsze, odniesienia do Australii wydają się mieć w pisarstwie Conrada znaczenie niejako drugorzędne¹⁴. Po drugie, anglojęzyczna twórczość Conrada przynależy tyleż do literatury polskiej, co światowej; decydując się zatem na analizowanie w tej książce sposobu, w jaki polscy autorzy – piszący w rodzimym języku, dla rodzimego odbiorcy – skłonni są opisywać australijską specyfikę, postanowiłam zrezygnować z analizy australijskich aluzji w twórczości Conrada. Anegdoticznie można by tę decyzję usprawiedliwić także tym, że sam autor w symboliczny sposób zdecydował o włączeniu swoich „australijskich reminiscencji” w obręb literatury światowej właśnie, a nie polskiej. Lech Paszkowski cytuje list, w którym wuj pisarza zachęca go do utrwalenia wspomnień z australijskiej eskapady w języku polskim i wydrukowania ich w „Wędrowcu”: „U nas podróżników mało, oryginalnych korespondencji jeszcze mniej, żywe słowo naczynego widza zajęłoby z pewnością, a z czasem i płacono by za nie. Byłoby to i ćwiczenie w języku ojczystym, i owa nić łącząca Cię z Krajem, z ziomkami, i na koniec hołd pamięci Ojca, który

---

¹³ S.I. WITKIEWICZ: *Metafizyka dwugłowego cielecia*. W: IDEM: *Dzieła zebrane. Dramaty*. [Cz.] 2. Oprac. J. DEGLER. Warszawa 1998, s. 135–136.

¹⁴ Por. L. PASZKOWSKI: *Conrad w portach Australii*. W: *Zielona zima...*, s. 281, 319.

piórem służyć chciał i służył Krajowi. Pomyśl o tym, Panie Bracie, włóż wspomnienie z podróży australskiej i poślij na próbę, adres »Wędrowca« znany w Warszawie”¹⁵.

Conrad zachęty nie posłuchał. Wspomnienia swoje opublikował dopiero dwadzieścia pięć lat później w języku angielskim. Jak konkluduje Paszkowski: „położył na papier Conrad-pisarz, tworzący nie dla »Wędrowca«, ale dla świata *The Mirror of the Sea*”¹⁶.

Już te wstępne zastrzeżenia dowodzą wyraźnie, że książka niniejsza stanowi jedynie wybór zagadnień związanych z tematyką australijską w piśmiennictwie polskim. Wbrew dość powszechnemu wrażeniu, iż ten kraj-kontynent nie odcisnął zbyt wyraźnego piętna na wyobraźni i twórczości autorów polskich – wiele jest materiału, który warto pod takim właśnie kątem przeanalizować, a rozpoczęte w tej publikacji prace z pewnością domagają się kontynuacji. Jednocześnie ów oddawany do rąk Czytelnika wybór dowodzić ma różnorodności ujęć australijskiej tematyki, bogactwa wyobrażeń o tym odległym kontynencie i fascynacji nim autorów różnych epok.

* * *

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej książki. Szczególnie serdecznie Recenzentowi Profesorowi Maciejowi Szargotowi za uważną lekturę, a także moim Przyjaciółom w Australii za inspirację i zachętę.

---

¹⁵ Ibidem, s. 296.

¹⁶ Ibidem.

Indeks osobowy

- A**
Abell Sam 193, 201
Adamek Wojciech 62, 202
Adams Douglas 149, 200
Amber Ludwika 11, 96, 108, 111,
112, 119, 184, 200, 201, 202
- B**
Bachelard Gaston 102, 203
Bartyś Julian 15, 16, 18, 20, 21, 203
Bate Weston 33, 65, 201
Bażyńska-Chojnacka Katarzyna 22,
78, 201
Bąk Magdalena 52, 203
Błoiński Jan 102, 203
Bolesław Śmiały, król polski 18, 28
Bougainville Louis Antoine de 22,
23, 24, 28, 29, 200
Brennan Frank 192, 193, 201
Bridenthal Renate 88, 203
Brown Edward 45
Burchard Przemysław 27, 28, 163,
164, 201
- C**
Carboni Rafaello 49, 50, 58, 200
Chatwin Bruce 163, 200
Chisholm A.R. 37, 200
Chisholm Caroline 79, 80
Chłędowski Kazimierz 35, 203
Chojnacki Piotr 22, 78, 201
Chudak Henryk 102, 203
Clark Manning 22, 29, 78, 201
Conder Charles 92
Conrad Joseph 12, 13, 202
Cook James 30, 145, 146
Cyran Maria 10, 203
- D**
Dampier William 30
Degler Janusz 12, 200
Dolański Bolesław 34–36, 38, 40–
45, 49, 52–54, 59, 60, 61–63, 65,
66, 68–71, 74, 168, 199
- E**
Entrecasteaux Antoine de 22, 23
- F**
Fauchery Antoine 37, 200
Fitzroy Charles 45, 46
Fleszar Mieczysław 18, 22, 145, 202
Flis Jan 34, 60, 202
Fogharty Lionel 183, 184
Fry Stephen 149, 200
Furman Wojciech 141, 204

- Gajda Krzysztof 108, 109, 119, 204
 Gawroński Andrzej 118, 119
 Gipps George 33
 Goliński Zbigniew 19, 200
 Graham Ruth 88
 Grandfather Koori 184
 Gross Zygmunt 16, 22, 199, 203
 Gutkowski Wojciech 5, 15, 16,
 18–31, 195, 199, 203
- H**altof Marek 113, 201
 Hargraves Edward 33
 Heiss Anita 180, 182, 187, 200
 Hocking George 201
 Horne David 138, 139, 201
 Hotham Charles 46, 52
- J**agodziński Zdzisław 35, 203
 Jamrozik Adam 34, 76, 118, 150,
 168, 201
 Janion Maria 88, 203
 Jenkins Thomas 97, 98, 201
 Jodełka Burzecki Tomasz 10, 200
 Jones dr 45
 Jose Nicholas 182, 200
- K**aczmarek Jacek 106, 108, 109–
 115, 118–120, 123–126, 199, 201,
 203, 204
 Kalebka Sławomir 35, 38, 203
 Kaliszewski Andrzej 141, 204
 Karnicki Ksawery 95
 Kelly Ned 140, 141
 Keneally Tom 50, 200
 King Charles 59, 203
 Kisch Egon Erwin 95, 200
 Kleinbaum Abby R. 88
 Kłosiński Krzysztof 9, 202
 Knooz Claudia 88, 203
- Knot Antoni 35, 203
 Kormanowa Żanna 196, 202
 Korzeliński Seweryn 9, 34–43, 45,
 47–61, 63–71, 74, 79–82, 96, 128,
 144, 199, 201
 Kowalczyk Alina 93, 203
 Kozicki Stefan 136, 139, 203
 Kozłowski Władysław M. 16, 203
 Krajewski Michał Dymitr 19, 20,
 200
 Krasicki Ignacy 19, 200
 Kretkowska Ewa 124
 Krzywy Roman 34, 203
 Kubik Mariusz 128, 204
- L**a Pérouse Jean François 22
 La Trobe Charles 45, 46
 Lalak Danuta 108, 203
 Lalor Peter 46, 47
 Langford Ruby 188
 Leszczycki Stanisław 18, 22, 145,
 202
 Liljegren Sten Bodvar 7, 197, 202
 Lipińska Ewa 97, 114, 120, 202
 Listkiewicz Piotr 156, 202
 Lyszczyna Jacek 52, 142, 201, 203
- M**aćków Agata 91, 202
 Marczewski Mateusz 177–182, 185,
 186, 188–193, 199
 Martinek Edward C. 10, 200
 Mauersberger Adam 35, 51, 55, 65,
 79, 199
 Mickiewicz Adam 58, 87–89, 93,
 204
 Midowicz Władysław 195, 202
 Minter Peter 182, 20
 More Thomas 17, 22
 Morgan Sally 159, 200

- Napiórkowska Anna 106
 Nicieja Stankomir 91, 202
- O**lechnicki Krzysztof 62, 202
 Olszewicz Bolesław 74, 199
 Olszewski Tadeusz 34, 45, 47, 165, 166, 202
 Olszewski Wiesław 7, 34, 60, 188, 202
 Oodgeroo Noonuccal (Kath Walker) 182, 183
- P**aszkowski Lech 11, 12, 13, 51, 73, 95, 202
 Paterson Andrew „Banjo” 148, 200
 Pawlikowska Beata 144–150, 152–165, 167, 173, 174, 177, 199
 Petersowa Zofia 95, 200
 Pilger John 61, 114, 115, 190, 193, 202
 Piotrowska Zuzanna 59, 203
 Piwińska Marta 85, 203
 Puławski Krzysztof 157, 163, 200
- R**ejter Artur 130, 133, 137, 204
 Reychamn Jan 58, 204
 Roberts Ainslie 143, 202
 Roberts Melva Jean 143, 202
 Roberts Tom 92
 Rostworowski Emanuel 51, 204
 Rott Dariusz 128, 204
- S**awicka Jadwiga 108
 Scobie James 46
 Shelley Percy Bysshe 85
 Słabczyński Wacław 33, 34, 75, 202, 204
 Sławiński Janusz 17, 204
 Smith Roff 193, 201
 Spong Hilda 92
 Sprengel Mieczysław 107, 202
- Streeton Arthur 92
 Strzelecki Paweł Edmund 33, 34, 59, 60, 75, 164, 166, 167, 202
 Szklarski Alfred 9, 10, 200
 Szlendak Tomasz 62, 202
 Szwykowska Maria 22, 200
 Szwykowski Ludwik 22, 200
- T**atarkiewicz Anna 102, 203
 Thompson George 45
 Tomalik Katarzyna 165, 200
 Tomalik Marek 101, 110, 155, 164–177, 199, 200
 Tumialis Andrzej 129, 204
 Tuwim Julian 74, 199
 Twain Mark 59, 143, 200
 Tyrowicz Marian 16
- V**espucchi Amerigo 22
 Volny Patrycja 120, 123, 125, 199
- W**alaszek Adam 36, 199
 Walczewska Sławomira 88, 204
 Walker Kath zob. Oodgeroo Noonuccal
 Węgrzecki Stanisław 16
 White Richard 78, 90, 150, 203
 Whitlam Gough 148, 203
 Wiśniowski Sygurd 5, 10, 73–75, 77, 80, 82, 83, 86, 89, 91, 93, 150, 199, 200
 Witkiewicz Stanisław Ignacy 10–12, 200, 203
 Witkowska Alina 35, 36, 204
 Wojtak Maria 130, 204
 Wolanowski Lucjan 22, 26, 34, 123, 127–144, 149, 176, 177, 199, 200, 204
 Wolny Ryszard W. 91, 202

Wolny-Zamorzyński Kazimierz 141,
204

Woźniakowska Anna 129

Wright Alexis 157, 200

Zgorzelski Andrzej 17, 19, 204

Zielonka Jurek 107, 110, 113, 201

Zimecki Tadeusz 8, 203

Magdalena Bąk

In the middle of nowhere The image of Australia in Polish literature

S u m m a r y

Although Australia has not been among the most popular subjects found in Polish literature, it has appeared regularly in works in a range of literary genres. It has been presented in many different ways and there is some interesting material to be analysed. This book discusses several selected literary works in which Australia has been presented. The following texts have been chosen for analyses: *Podróż do Kalopei* by Wojciech Gutkowski, *Opis podróży do Australii i pobytu tamże od r. 1852 do 1856* by Seweryn Korzeliński, *Trzy epoki z życia mego, czyli wyjazd do Australii, tamże mój pobyt i powrót do Europy* by Bolesław Dolański, short stories *Pani Jeziora* and *Światelka w ciemnym kraju* by Sygurd Wiśniowski, selected poems by Teresa Podemska-Abt, Jacek Kaczmarski's novels *Plaża dla psów* and *Życie do góry nogami* (written together with Patrycja Volny), collections of Australian reportages by Lucjan Wolanowski, *Niewidzialni* by Mateusz Marczewski and travel books by Beata Pawlikowska (*Blondynka w Australii*) and Marek Tomalik (*Australia. Gdzie kwiaty rodzą się z ognia*). The selection of texts discussed in this book provides evidence that Australia as a subject has appeared in Polish literature constantly since the end of the Age of Enlightenment. It also shows that although the images of Australia are usually created from similar elements, they can be significantly different from one another and can serve different purposes.

Magdalena Bąk

Au-delà de l'horizon... L'image de l'Australie dans la littérature polonaise

R é s u m é

L'Australie n'est pas un sujet le plus souvent abordé dans la littérature polonaise, mais elle apparaît régulièrement sur les cartes des oeuvres appartenant aux types divers de la littérature, à savoir les belles-lettres, les mémoires, les reportages ou les relations de voyage. Elle connaît beaucoup d'approches intéressantes, qui fournissent un matériel à l'analyse.

L'objectif de ce livre est de présenter des oeuvres représentant des types d'écriture différents, où l'Australie a marqué sa présence de manière intéressante. Parmi les textes analysés se trouvent: *Podróż do Kalopei* de Wojciech Gutkowski, *Opis podróży do Australii i pobytu tamże od r. 1852 do 1856* de Seweryn Korzeliński, *Trzy epoki z życia mego, czyli wyjazd do Australii, tamże mój pobyt i powrót do Europy* de Bolesław Dolański, les nouvelles *Pani Jeziora* et *Światelka w ciemnym kraju* de Sygurd Wiśniowski, les poèmes du tome *Żywe sny* de Teresa Podemska-Abt, les romans de Jacek Kaczmarski *Plaża dla psów* et *Życie do góry nogami* (écrit avec Patrycja Volny), les recueils de reportages d'Australie de Lucjan Wolanowski, *Niewidzialni* de Mateusz Marczewski, aussi que les livres de Beata Pawlikowska *Blondynka w Australii* et de Marek Tomalik *Australia. Gdzie kwiaty rodzą się z ognia*. Le choix proposé souligne le fait que la thématique d'Australie apparaît dans la littérature polonaise continuellement de la fin des Lumières jusqu'aujourd'hui. L'auteur démontre également que les images de ce continent, émergeant des textes, peuvent être très variées, malgré l'utilisation des éléments très semblables dans la description de ce pays lointain.

Fotografia znaku przedstawiającego diabła tasmańskiego
David Jamrozik

Redaktor
Magdalena Starzyk

Projekt okładki
Magdalena Starzyk

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Barbara Jagoda

Łamanie
Edward Wilk

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2281-0 (wersja papierowa)
ISBN 978-83-226-2398-5 (wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 13,25. Ark. wyd. 11,5.
Papier offset. kl. III, 90 g   Cena 34 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław